

De evangeliën, het goede nieuws van Mattheüs, Markus, Lukas en Johannes, gaan alle vier over Jezus van Nazareth, maar het zijn geen biografieën, al doen ze nog zo hun best daarop te lijken. Ze lijken wel sprekend op elkáár, maar kennen onderling ook opmerkelijke verschillen. Vooral het vierde, van Johannes, lijkt soms van een heel andere orde.

Om de evangeliën enigszins te begrijpen, moeten we ons telkens weer realiseren dat ze veertig tot zestig jaar na dato geschreven zijn, in een tijd dat er van het decor - het oude Israël met Jeruzalem en de tempel - niet veel meer over was dan een puinhoop. Denk maar aan de Donbas. Het koninkrijk van God was niet aangebroken. De keizer van Rome had er het rijk alleen. De evangeliëschrijvers kleuren de dagen van Jezus in met de kennis van hun uitzichtloze heden. Zij proberen de figuur van Jezus zo stevig mogelijk te verbinden met het verleden van Israël, met Mozes en de profeten. Hij wordt geportretteerd als levende Tora, als Gods Woord in persoon. Hij verkondigt een anti-rijk, het 'koninkrijk van God' of 'koninkrijk der hemelen' als toekomstmuziek voor Israël en alle volkeren, over alle landsgrenzen heen. Het leven, de woorden en daden van Jezus zijn daarvan de messiaanse ouverture. In hem wordt dat anti-rijk al zichtbaar, al moet het nog komen. Het is komende, aldus het goede nieuws. En de ekklesia is als een vooruitgeschoven post, waarin Jood, Griek en Romein en later Germaan, enzovoort, samenscholen om dat koninkrijk in te oefenen door elkaar te voeden, te troosten, recht te doen, kortom: lief te hebben.

In alle vier evangeliën over en van Jezus van Nazareth staat 'het koninkrijk van God' centraal. Het is iets waar mensen al sinds mensenheugenis van dromen: een wereld zonder honger, zonder tranen, waar gerechtigheid regeert. Onhaalbaar, onmogelijk, zou je zeggen als je naar de geschiedenis kijkt. Alle pogingen daartoe zijn immers uitgelopen op een mislukking, op moord en doodslag? Toch worden we in de evangeliën steeds weer opgeroepen te streven naar dat 'koninkrijk en zijn gerechtigheid'. Hoe dan? In ieder geval niet via een optimistisch vooruitgangsgeloof, en zeker niet met revoluties en oorlogen, niet met tirannie en geweld. Het kan alleen maar in en vanuit mensen groeien als vrucht van zijn liefde tot de naaste. Het is een doen in den blinde wat moet, maar zelfs onze linkerhand weet niet wat de rechter doet. Een liefde zonder bijbedoelingen, niet te plannen, - wij weten dag noch uur. Het is de rijpe vrucht van het woord, gezaaid op vruchtbare grond, het groeit, eerst nog ondergronds in de zwarte aarde, langzaam omhoog naar het licht, tegen klippen op en vaak tussen het onkruid waarin het ook verstrikt kan raken en verstikken. Daarover gaat onder andere de parabel van de zaaier, die zowel bij Mattheüs als bij Markus en Lukas te vinden is. We hoorden de versie van Lukas.

'Wat is dat voor een parabel? vragen de leerlingen aan Jezus. Wat moet die 'menigte uit alle steden' daarmee? Goede vraag. Waarom zaait die zaaier zo wild om zich heen dat het meeste zaad op de verkeerde plekken terecht komt: langs de weg, op de rots, tussen de dorens? Hoopt de zaaier soms dat al die grondsoorten vrucht dragen? Maar slechts een deel van het zaad in goede aarde terecht. Jezus' antwoord is op het eerste gehoor onbegrijpelijk. In de trant van: ja, jullie kennen 'de geheimen van het koninkrijk', maar die anderen - die menigte - die hóren de parabel wel, maar verstaan hem niet. En dan staat er 'opdat zij ziende niet zien en horende niet horen. 'Opdat', met de bedoeling dat. Alsof die menigte het niet mág begrijpen. Gelukkig staat erbij dat het hier gaat om een citaat uit het boek van de profeet Jesaja (Jesaja 6:8-12). Als je de evangeliën leest, moet je de talloze verwijzingen naar de Joodse Schrift altijd serieus nemen. Het boek Jesaja gaat over die eerste ondergang van Israël en verwoesting van Jeruzalem, ruim zes eeuwen eerder. Jesaja wordt geroepen om te profeteren tegen het volk. Hij moet hun hart vervetten, hun oren verdoven en hun ogen dicht plakken, opdat ze niet horen en zien. Maar dat is natuurlijk precies wat al veel langer aan de hand is, en wat nu juist geleid heeft tot die catastrofe: vervette harten, dove oren, dichte ogen. Het volk, de menigte, de massa, is ziende blind en horende doof. Maar dat vinden ze zelf natuurlijk helemaal niet. Vandaar die vreemde opdracht aan Jesaja. Dan maar helemaal doof en blind. Er valt toch niets meer te bekeren, niets meer te genezen. Het onheil is al geschied. Als Jesaja vraagt hoe lang dat gaat duren, luidt het gruwelijke, maar werkelijkheidsgetrouwe antwoord van Adonai: 'Tot alle steden verwoest en leeg, alle huizen verlaten, alle akkers woestijn geworden zijn. En dat is ook de

situatie van waaruit de evangeliën geschreven zijn. De geschiedenis heeft zich herhaald. Jesaja is weer actueel, zoals altijd, ook vandaag nog.

En dan begint Jezus de parabel uit te leggen. Het zaad is het woord van God, het woord over zijn rijk en zijn gerechtigheid, waarin de hongerlijders en de wenenden zalig zullen zijn. En de mensen zijn de grond waarin het woord gezaaid wordt. Er zijn vier verschillende grondsoorten. Ik loop ze even langs. Misschien herkent u zich in een ervan.

- Er zijn mensen van 'langs de weg'. Ik vermoed dat daarmee zo iets bedoeld wordt als: ze hebben het woord gehoord, maar het gaat het ene oor in, het andere uit. Ze zitten ernaast en scheren erlangs, en - zo staat er - ze zijn gemakkelijk om te praten door de tweedrachtzaaiers; dat zijn de verleiders, de valse messiassen, de satanische kletsers en complot-bedenkers van deze wereld, die zich altijd ergens langs de weg ophouden, vandaag vooral langs de elektronische snelweg. Zij roven het woord uit de harten van de mensen, zaaien er wantrouwen in en staan hun vrijheid in de weg.
- De tweede menselijke grondsoort is de rots. De rots-mensen aanvaarden de bevrijdende woorden graag en in dank, maar die dringen niet echt tot ze door. Ze hebben geen wortels, geen verhaal, geen traditie, waarin het woord wortel kan schieten. Of zoals Mattheüs en Markus het zeggen: het zijn mensen 'van het moment', 'van het ogenblik'. Even zijn ze enthousiast, maar als er moeilijke tijden aanbreken, haken zij af.
- Bij derden komt het zaad tussen de doornen terecht. Ze hebben de boodschap wel gehoord, maar worden overwoekerd en verstikt door onkruid: door de zorgen van alledag, de gasprijs en de hypotheekrente, de zinsbegoocheling van hun rijkdom en alle geneugten des levens waar zij nog van willen gaan genieten, de stedentrips en de verre vliegvluchten, een hele bucketlist.
- En dan zijn er tenslotte de mensen als goede en schone aarde, zonder gif en pesticiden. Kwaliteitsgrond. Zij ontvangen het woord en doen het ontkiemen en wortelen. Zij slaan zich overal doorheen, groeien en bloeien en brengen volop vruchten voort, honderdvoud. In de versie van Mattheüs staat daar wat zuinig: deels honderd- deels zestig-, deels dertigvoudig. Aflopende zaak. Bij Markus staat het positiever: 'de ene zaadkorrel dertig-, de andere zestig- en een derde honderdvoud.' Steeds meer. Zij zijn het die volharden in het visioen.

Bij die laatsten zouden wij, uit de grond van ons hart, allemaal wel willen horen. Maar de voorlaatste categorie lijkt ons meer op het lijf geschreven. Ja, we hebben het gehoord, maar al die dagelijkse zorgen.... 'Mijn oren dichtgestopt, mijn hart van leegte zwaar.'

En toch, dwars door alle verleiding, hardheid en zorg om het bestaan heen, groeit ongemerkt dat koninkrijk. Zo staat geschreven. Niet als een storm, als een mokerslag, hoe hard en droog de grond ook is. Het is al in ons midden. Kijk maar: blinden zien, doven horen, kinderen, armen van geest en gelouterde vrede-stichters horen dat woord in hun hart, dragen het in hun vlees. En wij? Horen wij mee? Zo moge het zijn.